Ніва

„NIWA" — TYGODNIK BIAŁORUSKI W POLSCE

ГОД I № 40 БЕЛАСТОК, 2 СНЕЖНЯ 1956 г. Цана 60 гр.

Слова да беларускай інтэлігенцыі

Нямнога, што праўда, яе ёсць у нас, але тым лепш можна дайсці да згоды ў справах, якія патрабуюць згоднага становішча.

Я калісь запытала ў вучняў Беларускага Педагагічнага ліцэя ў Бельску, як яны ўяўляюць сабе ролю беларускага настаўніка ў вёсцы. Адзін з іх адказаў больш менш так: беларускі настаўнік у вёсцы — гэта не толькі настаўнік дзецям у школе, гэта таксама актыўны грамадскі дзеяч, які працуе ў беларускім асяроддзі. На жаль, беларускія настаўнікі не праявілі пажаланай актыўнасці і не відаць, каб імкнуліся да гэтага. Замест таго, каб, знаходзячыся сярод беларусаў, імкнуліся разбудзіць творчыя, не адкрытыя яшчэ сілы нашага народа, яны самі якбы «плывуць з хваляй».

Існуе такое меркаванне, што дзейнасць БГ-КТ сярод нашых беларусаў у вёсках павінна апірацца на настаўніцкім актыве. Што-ж, калі гэтакі актыў у вёсках не існуе, калі замест вясковага актывіста, настаўнік сваім становішчам, сваімі адносінамі зыходзіць на далейшае месца, проста знікае з вясковага жыцця, а нават, як-жа часта ўстае перад вачыма сялян як зусім чужая, тымчасовая асоба, з сваім чыста асабістым жыццём.

А глянуць увокал, колькі спраў у людзей, колькі магчымасцей зрабіць добрае, заслугоўваючы на ўдзячнасць і пашану простага сялянскага сэрца.

Дзе ж крыніца таго, што справа маецца не так? Прычына ў тым, што нашы настаўнікі не дастаткова падрыхтаваныя да самастойнай працы; не чуюць адказнасці, не клапоцяцца, якімі будуць вынікі іх працы.

Другая група беларускай інтэлігенцыі згуртавана пераважна ў гарадах. З асяроддзем сялянскім сустракаецца рэдка. Мо' гэтыя ўмовы склалі яе своеасаблівы характар, які праяўляецца ў тым, што гэтая інтэлігенцыя затраціла народнасць. З яе думак і ўяўлення знік чалавек цяжкай беспрасветнай, штодзённай працы — беларускі селянін, яго матэрыяльныя і духоўныя патрэбы і магчымасці. Інтарэсы беларускага народа, умовы яго жыцця, яго адчуванні, думкі сталіся ёй далёкімі. Яна не праяўляе клопату аб тым, каб беларускі народ жыў і развіваўся як кожны іншы, каб развівалася і пашыралася беларуская мова.

Усё гэта тым больш прыкра, што амаль уся наша інтэлігенцыя паходзіць з беларускіх вёсак.

Мы ўсе працуем і імкнемся, і безустанна будзем імкнуцца да таго, каб павышалася свядомасць селяніна, каб лепш і культурней ён жыў. Ды не мала часу аднак яшчэ міне, пакуль селянін будзе мець спрыяльныя ўмовы і магчымасці, каб так, як інтэлігент у горадзе, карыстаць з цывілізацыйных здабыткаў і культурных дасягненняў.

Нашы лозунгі «праца з масамі і для мас» павінны мець глыбокі рэальны сэнс і для ўсёй нашай працоўнай інтэлігенцыі.

Шмат хто з беларускіх інтэлігентаў лічыць непрыгожым размаўляць па-беларуску. І выбірае, або рускую, або польскую мову. Што-ж за дурацкая манія ў людзей усё-ж такі адукаваных. І аб чым сведчыць такая з'ява, як не аб тым, што беларуская інтэлігенцыя адарвалася ад народа.

Ёсць такая адгаворка. «Не гавару па-беларуску, ці па-свойму, бо забыў». Цяжка паверыць гэтаму, а па-другое калі нават, дык час найвышэйшы ўспомніць.

Беларуская інтэлігенцыя, дзе толькі ёсць магчымасць і патрэба, павінна карыстацца, лепшай ці горшай, але беларускай мовай. Бліжэй да народа! А першы крок у гэтым набліжэнні — гэта свая беларуская мова.

Хочацца, каб уся наша інтэлігенцыя, якой дарагі беларускі народ і справы гэтага народа, як найхутчэй зразумела важную ролю і вялікае значэнне беларускай мовы.

У апошнім часе асабліва складанай маецца справа сумеснага жыцця палякаў і беларусаў.

Выяўляюцца нацыяналістычныя імкненні і варожасць. Пануе лішняя паніка. Ліквідацыя ўсяго гэтага многа залежыць ад таго, якое становішча займе беларуская інтэлігенцыя, які прыклад яна дасць, як яна падыдзе да беларускага народа, як будзе дамагацца і імкнуцца, каб неўпэўненасць і страх сярод беларусаў уступілі месца спакою, творчай працы і каб паміж беларусамі і палякамі запанавала неафіцыйная а сапраўдная дружба.

В. Л.

Беларускі народны хор у Беластоку.

Фота — Ю. Лей.

ПІЛІП ПЕСТРАК

ДАРОЖКА

Памяці Якуба Коласа.

Адплывалі ціха хвалі,
Адплывалі
І вячэрнюю задуму
Навявалі.

Грэў агонь душу ласкава
На ўзбярэжжы,
І гукала яго Нарач
У бязмежжы.

Прыплывалі, адплывалі
Ціха ўсплёскі,
Слухаў ён, як засыналі
Вокал вёскі.

Думка думку наганяла —
Усё пра тое,
Дзе пасеяна насенне
Залатое.

І якія яно ў сэрцах
Дало ўсходы,
Які колас вырас людзям
Для свабоды.

Ён сядзеў ля хваль бязмежных,
Хваль прарочых,
Вечар думай прыгаруньваў
Яму вочы.

І ад сэрца ўдаль плыло
Залатарунне
Пра ласкавую зямельку
Прыгажунню.

А ўжо месяц, крадучыся,
У сутонні
Пракладаў яму дарожку
У бяздонне.

І прышла яна — хвіліна —
Доля тая —
Павяла яго дарожка
Залатая...

Верасень — 1956 г.

Пастанова I Пленума
Галоўнага Праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства

Пленум абавязвае
Прэзідыум Галоўнага Праўлення БГ-КТ

1. Высветліць адносіны Партыі і Урада да правакацыйных выступленняў, праяў дыскрымінацыі польскіх шавіністаў у адносінах да беларусаў.

2. Звярнуцца ў Ваяводскі Камітэт ПЗПР з просьбай, каб даў рашучы адпор шавіністычным і дыскрымінацыйным элементам у сваім органе «Беластоцкай Газеце», і каб «Беластоцкая Газета» бліжэй зацікавілася справай адносін палякаў да беларускай меншасці ў ваяводстве.

3. Апублікаваць адозву ў «Беластоцкай Газеце» адносна спраў суадносін паміж польскім і беларускім насельніцтвамі.

4. Як мага хутчэй высветліць справу прадстаўніцтва ад беларускага насельніцтва ў будучым Сейме.

5. Наладзіць больш інтэнсіўную працу сярод насельніцтва вёсак. Парваць з метадамі працы «з-за пісьмовага стала».

6. Арганізоўваць гурткі таварыства ва ўсіх беларускіх вёсках, дзе да гэтага часу ўжо паспелі адпаведныя ўмовы. Распрацаваць метады канкрэтнай дапамогі новаарганізаваным гурткам у іх дзейнасці.

7. Даследаваць магчымасці арганізацыі Беларускага выдавецтва ў Беластоку, у першую чаргу, з мэтай выдавання беларускай дзіцячай літаратуры.

8. Пачаць захады ў напрамку апрацавання праграм для беларускіх школ з беларускай мовай навучання.

9. Арганізаваць хоць адзін Народны Універсітэт з мэтай развіцця беларускай асветы і культуры.

10. Навязаць мацнейшую сувязь з выдатнымі настаўнікамі - беларусамі з мэтай прапаганды беларускай асветы і культуры. Апрацаваць метады супрацоўніцтва і дапамогі.

11. Склікаць канферэнцыю прадстаўнікоў Аддзелаў таварыства з мэтай размеркавання фінансавых сродкаў патрэбных для развіцця гурткоў мастацкай самадзейнасці.

12. Дамагацца ад Партыі і Урада прызначэння прадстаўніка беларуса ў Міністэрстве асветы, які-б спецыяльна клапаціўся б развіццём беларускай асветы.

13. Даследваць магчымасці арганізацыі мастацкай вытворчасці ў беларускіх вёсках (дываноў, ходнікаў, паясоў і г. д.).

14. Пачаць захады ў адпаведных дзяржаўных установах адносна перанясення або арганізацыі адной з вышэйшых эканамічных школ у горад Беласток.

15. Дапамагчы дырэкцыі Беларускага ліцэя ў Бельску-Падляскім склікаць з'езд выпускнікоў беларускіх ліцэяў.

16. Арганізаваць Беларускі рэгіянальны музей у Белавежы.

17. Забяспечыць ад далейшай руіны дом, у якім нарадзіўся выдатны беларускі рэвалюцыянер, Кастусь Каліноўскі.

18. Дакладна даследаваць патрэбы беларускага насельніцтва ў Варшаве ў часопісе «Ніва», падрыхтаваць план дапамогі Праўленню Аддзела таварыства.

З І-га Пленума БГ-КТ

I Пленум Беларускага грамадска - культурнага таварыства, якое адбылося 25 лістапада г. г. было несумленна вялікай падзеяй у жыцці таварыства. Цяжка сёння сказаць, які яно будзе мела ўплыў на працу таварыства ў будучыні. Гэта ўжо будзе залежыць ад людзей, якія будуць ажыццяўляць яго пастановы, ад Прэзідыума ГП як ён будзе кіраваць працай. Але не ў тым справа.

Памятаю арганізацыйны з'езд таварыства, які працягваўся ўсяго некалькі гадзін. Было тады многа дэкларатыўнасці, людзі не мелі акрэсленага становішча ў тых, ці іншых справах.

На першым Пленуме, якое працягвалася да позніх вячэрніх гадзін, людзі гаварылі смела, ясна, а самае важнае, канкрэтна. Якое было зацікаўленне Пленумам і актыўнасць яго ўдзельнікаў, няхай сведчыць факт, што трэба было абмяжоўваць час выступленняў да 5 хвілін. Ахвотных да голасу было ўсё больш з кожнай гадзінай. Не было так, як дагэтуль бывала, пустых слоў, пустазвону.

Адна вельмі важная для нас справа прабівалася праз увесь час. Акрэсліць становішча кіраўніцтва Партыі і Урада ў справе нацыянальных меншасцяў пражываючых у Польшчы, у тым ліку беларусаў, і расправіцца з шавіністычнымі і нацыяналістычнымі элементамі, якія ў апошнім часе падняли голаў. Амаль усе ўдзельнікі Пленума аб гэтым гаварылі. Давалі яны шмат фактаў дзейнасці шавіністычных груп і паасобных людзей, якія стараюцца ўбіць клін паміж палякаў і беларусаў.

Многа горычы і жалю было ў выступленнях на Пленуме. I мелі слушнасць таварышы маючы прэтэнзію да Ваяводскага Камітэта ПЗПР, што не зрабіў нічога ў напрамку ліквідацыі такіх настрояў. Мелі таксама слушныя прэтэнзіі да мясцовага друку, які дагэтуль маўчыць, а асабліва да «Газеты Беластоцкай» органа КВ, да рад нарадовых і г. д. Мелі таксама пратэнзіі да ЦК і Урада, якія дагэтуль не занялі яснага і акрэсленага становішча ў справе нацыянальных меншасцяў.

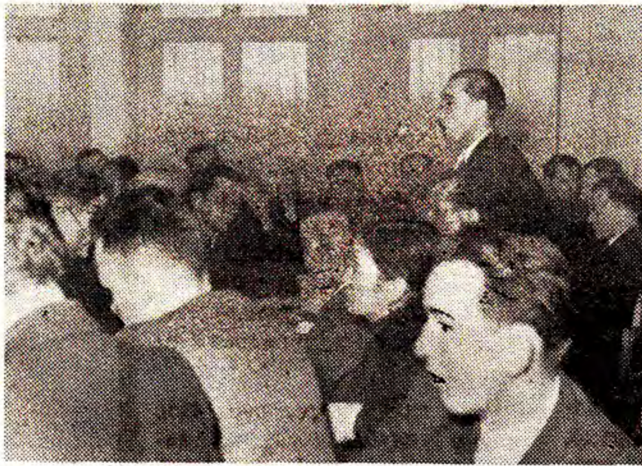
Пленум, яго ўдзельнікі дамагаліся хуткага вырашэння гэтай праблемы. I ў сувязі з гэтым трэба моцна падкрэсліць характэрную для Пленума рысу. Спакой і развагу. Таварыш Віктар Цыунчык з Бельска гаварыў:

— Не можна паддавацца паніцы, гэта нічога не дасць. Трэба спакойна і аддана працаваць, змагацца за пабудову соцыялізма.

Такое становішча Пленум адабрыла. Таварышы гаварылі на Пленуме:

— Тут жылі нашыя дзяды, прадзяды, бацькі і мы тут на гэтай зямлі будзем жыць і працаваць.

— Яшчэ не высахлі сляды крыві, якую прэлілі палякі і беларусы змагаючыся за народную ўладу — гаварыў таварыш Дзярманскі з Гарадка — і ў далейшым будзем яе ўмацоўваць не зважаючы на перашкоды з боку шавіністычных элементаў.

Абрады І Пленума БГ-КТ. Выступае тав. В. Цыўнчык з Бельска.

Выступалі на Пленуме прадстаўнікі Партыі і Урада. Таварыш С. Сасна прадстаўнік Міністэрства ўнутраных спраў гаварыў, што дагэтуляшняя палітыка Партыі і Урада ў справе нацыянальных меншасцяў была няслушнай.

Нацыянальнай праблеме ўдзялялася вельмі мала ўвагі. Нацыянальныя меншасці былі пакінуты самым сабе. Вельмі мала гаварылася аб нацыянальных меншасцях у друку. Асабліва мала аб беларусах. Калі аб іх пісалася то ў сэнсе іх удзелу ва ўмацаванні народнай улады ў Польшчы. У тым часе нічога не гаварылася аб цяжкасцях у развіцці культурна - асветнага, палітычнага і эканамічнага жыцця беларусаў. Польскае грамадства аб гэтых праблемах нічога не ведала. З часам накаплялася многа спраў, якія да сённяшняга дня яшчэ не вырашаны. Тав. Сасна гаварыў таксама аб кроках, якія робіць у сучасны момант ЦК і Урад у напрамку выпраўлення існуючай сітуацыі. У недалёкай будучыні сарганізуецца Урадавая Камісія па справах нацыянальных меншасцяў, якая будзе вырашаць усе хвалюючыя нацыянальныя меншасці, а ў тым ліку і беларусаў, праблемы.

Тав Цеслікоўская — прадстаўнік ЦК гаварыла:

— Я саромлюся, таварышы, за сваіх суродзічаў, палякаў, якія выступаюць супроць беларускага насельніцтва. Гэта наша віна. На працягу 12 год нічога не гаворачы аб справах нацыянальных меншасцяў, мы не выхоўвалі польскага грамадства ў духу інтэрнацыяналізма. Самі палякі павінны змагацца з польскім нацыяналізмам — працягвала тав. Цеслікоўская — гэта найлепшае выйсце з сітуацыі. I сёння на нацыянальную справу трэба звярнуць асаблівую ўвагу. Тав. Цеслікоўская з свайго боку абяцала, што прадставіць кіраўніцтву ЦК справы, якія былі пастаўлены на Пленуме і ў меру сваіх магчымасцей пастараецца вырашыць найбольш палючыя справы.

Ад імя Б'юро КВ ПЗПР выступалі сакратар КВ тав. Флюг і тав. Зюлкоўскі, якія самакрытычна прызналі, што дагэтуль КВ не заняло ніякага становішча ў справе шавіністычных нападаў на беларускае насельніцтва.

Сцвердзілі яны, што такое маўчанне не спрыяла вырашэнню гэтай праблемы. Запэўнілі, што Б'юро КВ у бліжэйшыя дні афіцыяльна зойме ў гэтых справах становішча.

У спрэчках удзельнікі Пленума высунулі прапанову, каб выслаць дэлегацыю ад беларускага насельніцтва да I сакратара ЦК ПЗПР. тав. Гамулкі. Прапанова была горача прынята прысутнымі. Выбрана 8-мі асабовую дэлегацыю, якая прадставіць кіраўніцтву ЦК справы хвалюючыя беларускае насельніцтва, а таксама будзе дамагацца каб ЦК і Урад апублікавала сваё становішча адносна нацыянальных спраў.

Шмат крытычных заўваг з боку ўдзельнікаў Пленума было ў адрас Прэзідыума ГП. Прысутныя сцвердзілі, што дагэтуляшняя арганізацыйная структура таварыства была няправільная і трэба яе змяніць. Асноўнай арганізацыйнай адзінкай павінен быць гурток таварыства. У тым напрамку была прынята прапанова. Прысутныя звярнулі ўвагу Прэзідыума, на яго малую аператыўнасць і несвоечасовае вырашэнне хвалюючых беларускае насельніцтва праблем. Гэтыя вострыя заўвагі павінны прычыніцца да крутой змены метадаў і стылю працы ГП. Як прыклад кепскай працы таварыства ўдзельнікі Пленума давалі факт, што на працягу 9 месяцаў яго існавання збіраецца яно першы раз.

Справы асветы і культуры былі таксама аднымі з асноўных тэм спрэчак. Яшчэ не ва ўсіх беларускіх вёсках навучаецца ў школах беларуская мова. Напатыкаюцца супраціўленні з боку асветных улад як напрыклад у Семятычах, дзе Аддзел асветы амаль зусім не займаецца гэтай справай. У школах няма беларускай дзіцячай літаратуры, няма яе і ў бібліятэках для старэйшых. Таварышы падавалі факт з Саколкі, дзе загадчыца Павятовай бібліятэкі схавала прысланыя беларускія кніжкі, і трэба было вялікіх намаганняў з боку ГП, каб яны былі разасланы. Сітуацыю пагаршае факт, што загадчыца Сакольскай бібліятэкі паінфармавала аб высылцы гэтых кніжак, Прэзідыум Павятовай рады і Б'юро Павятовага камітэта партыі, а ў тым часе кніжкі ляжалі схаваны ў бібліятэцы.

Тав. Майсеня ў сваім выступленні шырока гаварыў аб эканамічнай адсталасці Беласточчыны, а асабліва паветаў у якіх пражываюць беларусы. Удзел насельніцтва Беласточчыны ў народным даходзе не прапарцыянальны да ўдзелу іншых ваяводстваў. У нас слаба развіта прамысловасць. Таму — гаварыў тав. Майсеня — трэба будзе абмеркаваць пяцігадовы план і выступіць з прапановамі ў ЦК і Урад з мэтай яго змены на карысць для Беласточчыны.

Як цэласць, Пленум было цікавае, унесла многа новага ў працу таварыства. Несумленна прапановы і пастановы Пленума разварушаць беларускае асяроддзе. Беларусы яшчэ актыўней уключацца ў справу пабудовы соцыялізма, як роўнапраўныя гаспадары сваёй краіны.

М. МАТЭЙЧУК.

Ліст ад дэлегацыі і Прэзідыума ГП БГ-КТ да I Сакратара ЦК ПЗПР тав. Гамулкі

Удзельнікі I Пленума Галоўнага Праўлення Беларускага грамадска - культурнага таварыства, якое адбылося 25 лістапада г. г. у Беластоку, пастанавілі ад імя беларускага насельніцтва, грамадзян Польскай Народнай Рэспублікі, звярнуцца да Вас тав. Веслаў з просьбай дапамагчы нам у вырашэнні праблем, якія хвалююць нас, беларусаў.

Беларускае грамадства са здавальненнем прыняла пастанову VIII Пленума ЦК ПЗПР, поўнасцю салідарызуецца з ёй і поўнасцю ўключылася ў яе ажыццяўленне.

Аднак беларускае насельніцтва непакоіць адсутнасць яснага погляду Партыі і яе новага кіраўніцтва адносна спраў нацыянальных меншасцей наогул, а да беларускай у асаблівасці. Адсутнасць такога погляду стварае небяспеку дыскрымінацыі беларускага насельніцтва ў выглядзе нацыяналістычных выбрыкаў з боку шавіністычна настроеных падбухторшчыкаў. Апошнім часам на Беласточчыне заўважаецца адкрытую нагонку супроць беларусаў, якіх вызываецца «кацапамі» і «сталінцамі». Органы народнай улады, друк і радыё займаюць пазіцыі чакання і не супроцьдзейнічаюць гэтым звыраднелым з'явам.

Нагонка нацыяналістычных элементаў з'яўляецца тым больш заўзятай, што беларускае насельніцтва ад самага пачатку дзейсна ўдзельнічала ва ўмацаванні народнай улады ў Польшчы, змагалася супроць рэакцыйнага падполля ў радах КБВ, УБ, МО, ОРМО і ў іншых органах дзяржаўнай улады, актыўна ўдзельнічала ў будаўніцтве вытворчай кааперацыі на Беласточчыне. Выявілася тэндэнцыя недапушчання беларусаў у Рады нарадовыя, камітэты нацыянальнага фронта і іншыя дзяржаўныя ўстановы. Такі стан выклікае сярод беларускага насельніцтва цалкам абгрунтаваную трывогу і настроі няўпэўненасці што да будучыні. Штораз часцей чуецца адкрытыя пагрозы як: «Прэч з беларусамі, «Вон кацапаў з Польшчы», «Калі не выедзеце то будзем вас рэзаць». У некаторых мясцовасцях беларускае насельніцтва намерана арганізоўваць самаабарону калі сітуацыя не зменіцца.

Пад націскам нацыяналістычнай нагонкі беларускае насельніцтва баіцца размаўляць па-беларуску, баіцца пасылаць свае дзеці ў беларускія школы і прызнавацца да сваёй нацыянальнасці. Шмат беларускіх дзяцей пакінула хадзіць на ўрокі беларускай мовы.

Па гэтай прычыне беларускае насельніцтва звяртаецца з просьбай у кіраўніцтва Партыі і Урада ПНР як найхутчэй адпаведна аднесціся да справы беларускага насельніцтва і іншых нацыянальных меншасцей, бо лічым, што адносіны да беларускага насельніцтва могуць змяніцца толькі тады наколькі зменяцца адносіны да іншых нацыянальных груп.

Заяўляем, што беларускае насельніцтва засяляе Беласточчыну з давён - даўна, сюды яго ніхто не прывозіў, а жыве і працуе з дзеда - прадзеда. З'яўляецца яна яго Радзімай і гэты абшар зямлі беларусы ніколі не пакінуць. Лічым, што супроць польскага нацыяналізма і шавінізма павінна сістэматычна змагацца польская грамадскасць на чале з Партыяй і Урадам.

Нам думаецца, што асаблівую ролю ў гэтым павінны адыграць радыё, друк і органы справядлівасці.

Просім кіраўніцтва распрацаваць сродкі з мэтай запэўнення нам выбару ў Сейм сваіх прадстаўнікоў.

Дамагаемся ўвесці ва ўсіх школах, якія знаходзяцца ў беларускіх асяроддзях, беларускую мову як абавязковы прадмет, а ў бліжэйшы час сарганізаваць школы з беларускай мовай навучання.

Адначасова просім змяніць дагэтуляшнюю кадравую палітыку, калі ў беларускія школы накіроўвалі настаўнікаў якія не ведалі беларускай мовы, а выпускнікоў беларускіх ліцэяў накіроўвана ў мясцовасці, дзе жывуць выключна палякі.

Дамагаемся, каб у Аддзеле не польскіх школ Міністэрства асветы былі прадстаўнікі паасобных нацыянальных груп, як і іх эквіваленты ў ваяводскіх і павятовых ступенях.

Верым, што ўладжанне гэтых пастулатаў створыць сапраўдныя ўмовы для развіцця дружбы паміж беларускім і польскім грамадствамі.

З свайго боку запэўньваем, што з усёй рашучасцю будзем змагацца з усялякімі праявамі беларускага нацыяналізма.

Як выпісаць „Ніву" за граніцу?

Рэдакцыя атрымала шмат лістаў у якіх нашы чытачы пытаюць, як выпісаць «Ніву» для сваякоў пражываючых за граніцай.

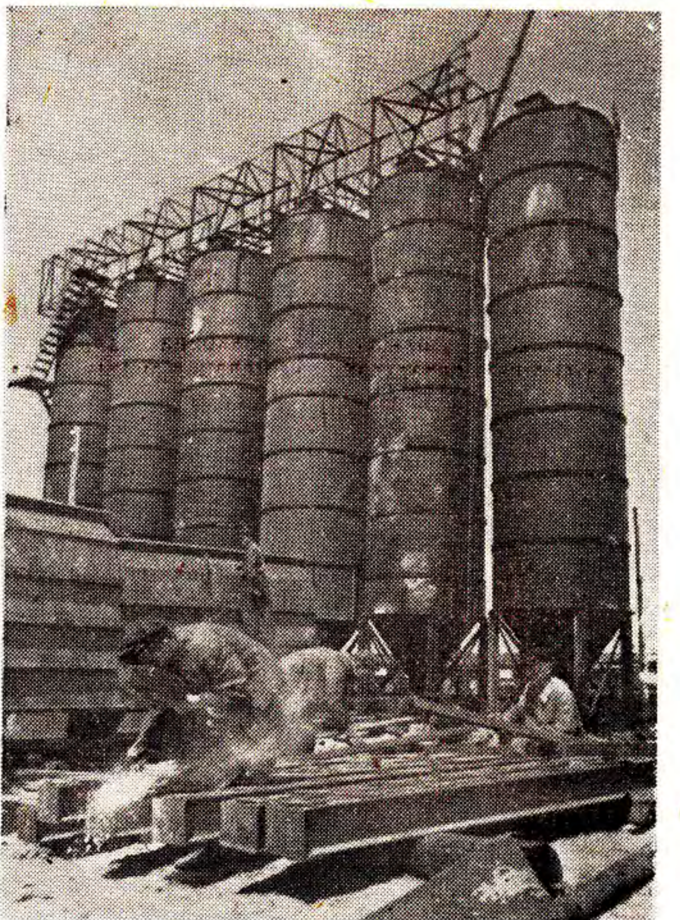
Каб выпісаць «Ніву» за граніцу, трэба ўплаціць на год 40 зл. 60 гр. на П.К.О. — Варшава, конто № 1-6-100024 — напісаць на бланкеце: PKWZ „Ruch", Aleje Jerozolimskie nr 114, падаць, у якую краіну і колькі экземпляраў, адрас каму высылаць часопіс.

Новабудоўля шостай пяцігодкі

На здымку: брыгада бетоншчыкаў Віктара Драгуна праводзіць укладку бетона пад фундамент 1-га турбагенератара.

На здымку: мантаж новага бетоннага завода.

Яшчэ два гады назад тут рос лес. Ён цягнуўся ўздоўж ракі Бярэзіны, падступаў да самай вёскі Шацілкі. І вось сюды прыйшлі будаўнікі. Загрукаталі магутныя экскаватары, скрэперы, бульдозеры. Узняліся ў неба ажурныя стрэлы вежавых кранаў. І не пазнаць цяпер нават старажылам навакольных вёсак і паселішчаў былых пясчаных узгоркаў. На іх месцы выраслі цэлыя вуліцы. Тут будуецца буйнейшая ў Беларусі Васілевіцкая дзяржаўная электрастанцыя, якая будзе работаць на базе невычарпаемых залежаў торфа гэтага раёна. Там, дзе раней вілася вузкая палявая сцежка, пралягла шаша, якая звязвае велізарную будаўнічую пляцоўку электрастанцыі з чыгункай.

Над шырокім прасторам тут удзень і ўночы не сціхае шум матораў. Узводзяцца дзесяткі аб'ектаў. Поўным ходам ідзе кладка сцен чатырохпавярховага службовага корпуса, рыццё катлавана — берагавой насоснай, бетаніроўка фундаментаў мазута - рэзервата. Пачалася планіроўка пляцоўкі для мантажу кацельнай гаспадаркі. У цэнтры ўвагі будаўнікоў — галоўны корпус станцыі. Ужо ясна акрэслены контуры машыннай залы, дзе раз месцяцца чатыры магутныя турбагенератары. Пад фундамент першага з іх ужо ставіцца арматура.

Некалькі часу таму назад сюды прыбыў земснарад. Ён будзе пракладваць падводзячы канал з Бярэзіны да галоўнага шлюзарэгулятара станцыі. Праз гэтую сістэму цыркуляцыйных трубак вада будзе ахалоджваць турбагенератары.

З кожным днём павялічваецца парк механізмаў на будаўнічай пляцоўцы і патрэба ў электраэнергіі няспынна расце. Да нядаўнага часу тут карысталіся невялікімі рухавікамі. А цяпер на поўную магутнасць працуе спецыяльны энергапоезд. Велізарны аб'ём працаёмкіх работ, які прадстаіць выканаць будаўнікам, выклікаў неабходнасць стварэння цэлага раду падсобных прадпрыемстваў: лесазавода, механічных і сталярных майстэрнь, заканчваецца мантаж аўтаматычнага, бетоннага завода, які будзе даваць за суткі па 3 тысячы кубаметраў масы.

Па чыгуначнай ветцы, якая падыходзіць да самай будаўнічай пляцоўкі станцыі, штодзённа прыбываюць эшалоны з рознастайнымі будаўнічымі матэрыяламі. У стварэнні самай буйнай у рэспубліцы электрастанцыі прымаюць удзел дзесяткі фабрык і заводаў Савецкай Беларусі і другіх брацкіх рэспублік. З Клімавіч шлюць сілікатную цэглу, Крычава — цэмент, Бабруйска — піламатэрыялы, Гомеля — арматуру.

Вялікую дапамогу будаўнікам электрастанцыі аказваюць заводы Расійскай Федэрацыі і Украіны, прыступіўшыя да выканання заказаў станцыі. Ленінградскі металічны завод імя Сталіна пастаўляе магутныя турбіны, разлічаныя на звышвысокія параметры. Падольскі механічны завод імя Арджанікідзе — катлы і дапаможнае абсталяванне. З Кіева прыбудзе стометровая зборная жалезабетонная труба для кацельні, з Іванаўскай вобласці паступяць электрычнае абсталяванне і прыборы для аўтаматычнага кіравання станцыі.

У цяперашні час творчая ініцыятыва паўтаратысячнага калектыву будаўнікоў — рабочых, майстроў, тэхнікаў і інжынераў накіравана на максімальнае паскарэнне тэмпаў будаўніцтва і яго паталенне.

Будні калектыву будаўнікоў станцыі запоўнены напружанай і самаадданай працай совецкіх людзей, якія прыехалі сюды з розных канцоў рэспублікі стварыць у глыбі Палесся новую энергетычную базу.

На ўсіх участках намячаюцца канкрэтныя мерапрыемствы па датэрміноваму пуску ў эксплуатацыю многіх важных аб'ектаў. І кліч, кінуты перадавікамі будоўлі аб закананчэнні першай чаргі станцыі к канцу 1957 года — на год раней вызначанага ўрадам тэрміна, актыўна падтрымалі ўсе рабочыя.

Хутка пачнецца збудаванне высокавольтнай лініі для перадачы электраэнергіі ў Гомель. Паніжальныя падстанцыі на гэтай лініі, якія намечана пабудаваць пад Гомелем і Рэчыцай, дазволяць падключыць да сістэмы навакольныя калгасы, соўгасы і машынна-трактарныя станцыі. Акрамя першай высокавольтнай лініі, якая ў далейшым будзе злучана ў адзінае энергетычнае кальцо «Беларусэнерга», намечана пракласці лініі высокага напружання ў 220 тысяч вольт у напрамку на Мінск і 35 тысяч вольт — на торфапрадпрыемства «Васілевіцкае — 2», што зараз спецыяльна будуецца для забеспячэння ДРЭС мясцовым палівам.

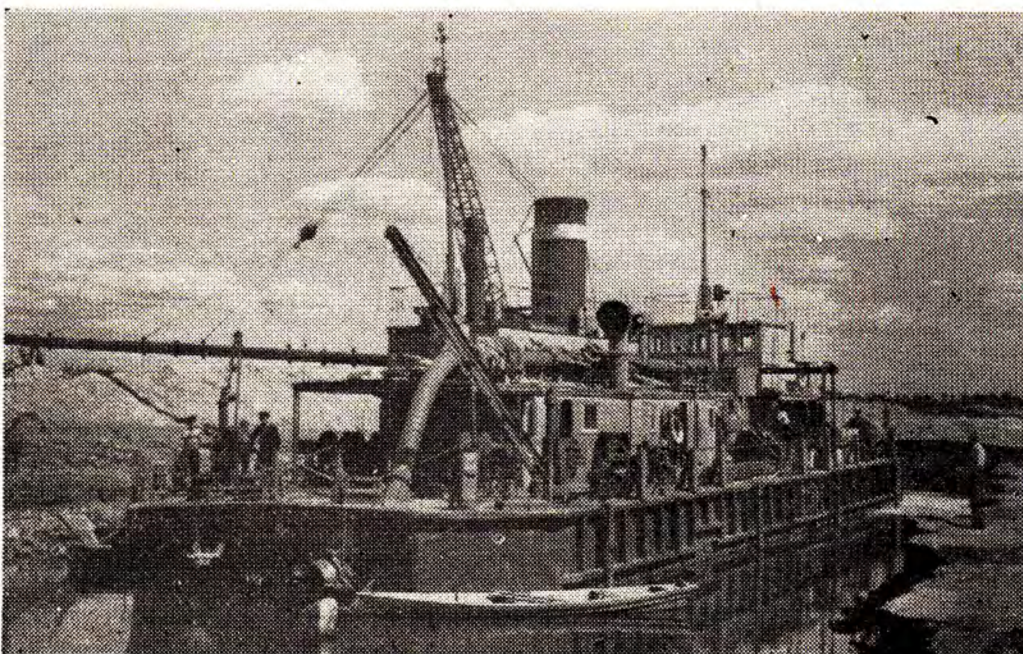
Непадалёку ад прамысловай пляцоўкі размешчан жылы гарадок будаўнікоў. Роўнымі радамі паабапал цэнтральнай вуліцы яго бялеюць шматлікія двухпавярховыя дамы. Побач — магазіны, пошта, клуб. Паралельна гэтай вуліцы ўжо забудоўваюцца другая, трэцяя, чацвёртая. Цяпер у гарадку ўзводзяцца школа, гасцініца, лазня, бальніца і многія іншыя комунальныя і культуральна - бытавыя ўстановы. Тут будуць пабудаваны палац культуры, дзіцячы сад і яслі.

Частымі гасцямі ў будаўнікоў электрастанцыі з'яўляюцца артысты Гомельскага абласнога тэатра, канцэртныя брыгады Белдзяржэстрады. Да паслуг будаўнікоў — бібліятэка, якая налічвае больш 5 тысяч тамоў тэхнічнай, навуковай і мастацкай літаратуры, клуб, чытальня кіно.

Па шостаму пяцігадоваму плану развіцця народнай гаспадаркі СССР запісана: «Закончыць будаўніцтва Васілевіцкай электрастанцыі» Гэтае важнейшае заданне партыі будаўнікі станцыі абавязаліся з гонарам выканаць.

Пройдзе зусім нямнога часу, як па шматлікіх праводах электрычны ток ад Васілевіцкай ДРЭС атрымаюць дзесяткі прамысловых прадпрыемстваў Гомеля, Рэчыцы, Мазыры, Бабруйска. Заззяюць электрычнымі агнямі сотні калгасных вёсак. Яшчэ больш расквітнее поўднёвы край Совецкай Беларусі.

І. ТУРЭЦКІ.

На здымку: землечарпалка «Днепрапетроўскі — 6» капае падводзячы канал да берагавой насоснай станцыі.

На здымку: зманціраваны новы бетонаўкладчык у час работы.

Вярнуць давер'е працоўных

Мінулы перыяд несумненна меў вялікі ўплыў на палітычную актывізацыю працоўных — у адмоўным значэнні. Часта здараліся выпадкі, што слушныя прапановы рабочых, іх жаданні — не ажыццяўляліся. Гэта даводзіла да таго, што людзі махалі рукой гаворачы «і так нічога не дапаможа — як скажуць там, угары так і будзе». Назіраўся спалак палітычнай актыўнасці рабочых. Але лепш няхай сведчаць факты.

Многа чарніла выпісана, многа гаварылася аб «чырвоным Гарадку». Усюды гаварылася аб Гарадку, як аб вельмі актыўным, адданым справе соцыялізма асяроддзі. Адтуль выйшла многа дзеячоў, якія працуюць на высокіх партыйных пасадах, у радах, у грамадскіх арганізацыях. Гарадок, яго рабочыя, былі падаваны як добры прыклад з якога трэба карыстаць. Аднака-ж у апошніх некалькіх гадах часткова змяніліся погляды на Гарадок. Часта было чуваць «гэта не той Гарадок» і зараз-жа пытанне «Чаму не той»?

Там-жа жывуць і «працуюць» старыя дзеячы КПЗБ. У першым перыядзе пасля вызвалення працавалі моцныя арганізацыі ППР і ЗВМ. Шмат было членаў ОРМО. Жыхары Гарадка цвёрда стаялі ў абароне новага ладу. Гарадок быў, бадай, адным у павеце, дзе не патрапілі разбіць міліцыі фашыстоўскія банды.
І што-ж магло здарыцца, што Гарадок стаў «не той»?

Людзі тыя-ж самыя, а сітуацыя зусім іншая. Моладзь, якая ў тым першым, цяжкім перыядзе з аўтаматам у руках адстойвала народную ўладу, сёння не хоча прыходзіць на ЗМПоўскія сходы. Рабочыя — члены партыі — сталі менш актыўнымі. Таварышы наракалі, што цяжка з імі дагаварыцца, дайсці да якіх - небудзь вывадаў. Дзе прычына?

* * *

1944 год. Гарадок у 50 прац. разбураны. Усе тэкстыльныя фабрыкі — у руінах. (А было іх у Гарадку 4). Лесапілка ў Валілах спалена. З двух кафлёвых фабрык няма і следу. Засталіся аднак рабочыя.

Не прыязджалі агітатары. Не было гучных прамоў, слоў заахвочвання. Рабочыя пагаварылі між сабой і рашылі «сваімі сіламі пабудуем тэкстыльную фабрыку, «выканчальню» зробім усё самі, без дапамогі ўрада».

Паехалі ў лес, прывезлі будаўнічыя матэрыялы. Самі былі мулярамі, цеслярамі і механікамі. З старых, спаленых машын дазбіралі добрыя часткі, мантавалі машыны. І зрабілі. Фабрыка ўзайшла ў строй. Праўда, нямнога там працавала рабочых, але на дзве змены магло працаваць ля соткі людзей. А гэта было ўжо многа. Не скончылі рабочыя на гэтым. Сваімі сіламі, без ніякай дапамогі, пабудавалі клуб (Каб не яны, хто ведае, можа і сёння не было-б ў Гарадку клуба).

Праца йшла нармальна Рабочыя былі задаволены. Працавалі добра. Усе былі з іх задаволены. Планы выконвалі, якасць сукна была добрая. Хай сведчыць аб гэтым той факт, што сукно на Познанскі кірмаш прывозілі апрацоўваць ў Гарадок. Ну што-ж, Гарадок меў добрых спецыялістаў, якія працавалі ўжо ў фабрыках па дваццаць і больш гадоў.

Міналі гады. З боку дырэкцыі прадпрыемства ім. Сержана ў Беластоку даходзілі весткі, што фабрыка будзе ліквідавацца. Як прычыну падавана факт, што прадукцыя не аплачваецца. Сыравіну трэба давозіць з Міхалова (7 км) і Беластока (37 км). Гэта-ж кошты. Што-ж зрабіць, эканоміка мае свае правы. Некалькі разоў адбываліся сходы, на якіх рабочыя сказалі цвёрда: «Не пакінем фабрыкі, мы яе пабудавалі і мы будзем яе гаспадарамі». З Беластока настойвалі, рабочыя не паддаваліся. Гразілі папросту забастоўкай.

Рабочыя добра разумелі сітуацыю, якая ў тым часе ўтварылася і вырашылі ісці далей — дапамагчы развязаць гэтую праблему. Побач стаялі сцены спаленай фабрыкі. Пастанавілі зноў самі, а гэта ўжо быў 1953 год, пабудаваць ткальню. Жадалі аднаго — ткацкіх станкоў. Такім чынам на месцы ткалі-б і апрацоўвалі-б сукно. Было многа абяцанак, нічога з іх не выйшла.

А здавалася, што праблема ўжо вырашана. Аказалася, што не. І то не па віне рабочых. Тады ўжо рабочыя перасталі верыць у абяцанкі. Не хацелі аб нічым слухаць. Іх хвалявала адна праблема — каб магчы на месцы ў Гарадку працаваць па сваёй прафесіі. Потым прыйшла новая радасная вестка. У Валілах будзе будавацца вялікі тэкстыльны камбінат. Паведаміў аб гэтым цэнтральны і мясцовы друк. У перыяд падрыхтоўкі да выбараў у праграме ваяводскага, павятовага і грамадскага камітэтаў Нацыянальнага фронта шырока аб гэтым гаварылася. Усе радасна ўздыхнулі. Тады прыехалі зноў прадстаўнікі з Беластока. Паставілі справу так: фабрыку закрыем, вы пакуль што будзеце працаваць у Фастах (нядоўга, некалькі месяцаў), а калі пачнецца ў Валілах будова камбіната, перавядзем вас сюды. Рабочыя згадзіліся. З хваляваннем чакалі, калі распачнуць будову.

І вось пачалі прывозіць будаўнічыя матэрыялы на станцыю ў Валілах. У лістападзе 1954 года пачалі капаць катлаваны пад фундаменты. Распачалося. Усе гаварылі «На вясну пойдзе ўсё на ўсю пару». Радасць хутка скончылася. Некалькі дзён перад выбарамі ў рады нарадовыя, плошча дзе меў будавацца камбінат, запусцела. Пайшлі слыхі, што «у Валілах не будзе будавацца камбінат». Рынулі так прыгожыя планы. Чаму? — дзе прычына?

Паехала дэлегацыя ў Міністэрства лёгкай прамысловасці. Казалі чакаць — разбяруцца. Мінуў тыдзень — нічога не чуваць. Ізноў паехала дэлегацыя, ізноў нічога не дабілася. Жыхары Гарадка і Валіл пісалі лісты ў ЦК — нічога не дапамагло. У Гарадку сітуацыя завастралася. Трэба было выкрыць прычыны, чаму не будзе будавацца камбінат. Прыязджалі з павета, не патрапілі пераканаць рабочых. Прыязджаў нават сакратар КВ тав. Кудла і ён не патрапіў растлумачыць сітуацыі.

Быў артыкул у «Трыбуне Люду» і па радыё. Ніхто з імі не згаджаўся.

Аргументы, якія там прыводзіліся, рабочыя збівалі адзін па другім. Рабочыя не былі імі пераканаӑны. Гаварылі — тут мусіць не тое. Павінны быць іншыя прычыны. — Чаму аб іх не гавораць?

І сапраўды, які гэта аргумент, што ў аколіцах Гарадка не хопіць рабочай сілы. Перад вайной хапіла на 8 прадпрыемстваў у Гарадку і аколіцах, а цяпер на адзін, што праўда вялікі камбінат, тым больш хопіць. А не верыце — гаварылі рабочыя — ідзіце раніцай на станцыю Валілы, пабачыце там 2 цягнікі «да адказу» запоўненыя рабочымі, — штодзень едуць у Беласток. Хопіць Лепшага аргумента не трэба. А ёсць яшчэ жанчыны, якія нідзе не працуюць, а хацелі-б працаваць. І то такія, якім тэкстыльныя справы не навасць. Другі аргумент — што брудная вада будзе сплываць у раку Супрасль, запаскудзіць яе — і тады ў Беластоку трэба будзе будаваць дадатковыя фільтры, каб можна было насельніцтву даваць здаровую ваду. Адтуль дадатковыя выдаткі.

— Ну што-ж — сказалі рабочыя. — Дагэтуль у раку Супрасль сплывала вада з фабрыкі Міхалова, Гарадка, Пясчаніка, Супраслі, Васількова і вада была добрая. Цяпер большасць тых фабрык не працуе. Смела можна будаваць камбінат. Тым больш, што мае будавацца толькі прадзільня і ткальня, так што нямнога бруднай вады сплывала-б у раку. На гэтым скончылася гутарка з рабочымі. Рабочыя не былі пераканаaны і ніхто ім больш не растлумачваў гэту справу. Усе маўчалі. Яшчэ большае недавер'е да ўлады, да партыі ахапіла рабочых. Няма справядлівасці і канец. На што-ж нас ашуквалі. Мы-б ніколі не дазволілі ліквідаваць нашу фабрыку.

Вось асноўныя прычыны таго, што той актыўны і баявы Гарадок, перастаў ім быць.

* * *

Цяпер у будынку фабрыкі сарганізавана прадпрыемства мясцовай прамысловасці. Робяць цвікі, ланцугі. Працуе ля 20 чалавек. Частка працуе на будове ў Саколі, астатнія ездзяць у Беласток. Цяпер ужо будзе ліквідавацца і «гвааздзярня», скончыцца будова ў Саколі, што будзе далей — ніхто нічога не ведае. Гавораць, што на месца «гвааздзярні» будзе трыкатажная фабрыка ў якой будзе працаваць 70 чалавек. Зразумела, перадусім, жанчыны. А што мужчыны? Яны і ў далейшым кожную раніцу цэлымі шарэнгамі апусціўшы галавы будуць ісці да цягніка, падпяваючы старую рускую песню, так як цяпер гэта робяць.

«Бродяга судьбу проклиная
Тащится с сумой на плечах!».

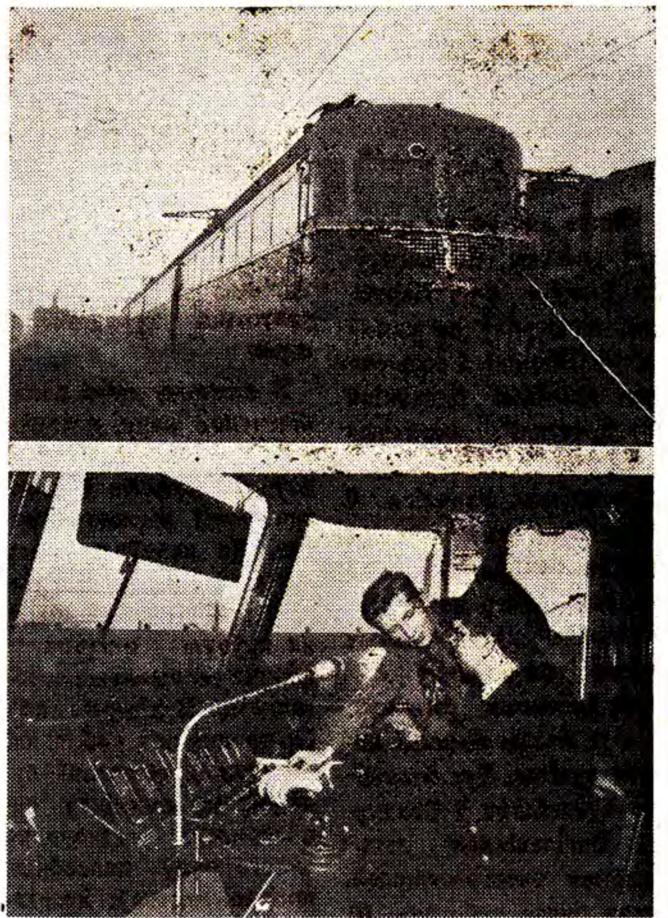
Так, праклінаючы свой лёс едуць па 40 км. на працу жыхары Гарадка і аколіц. У нішто не вераць.

Цяпер цяжка, вельмі цяжка вярнуць іх давер'е. Але не можна іх так пакінуць. У Гарадку і аколіцах ёсць вялікія магчымасці даць ім працу. Можна пабудаваць будынак, у якім калісьці хацелі будаваць ткальню, прывезці трыкатажныя машыны не на 70, а на 150 чалавек. У кафлёвай фабрыцы працуе 4 рабочых. Можна пашырыць вытворчасць, няхай працуе 50. Кафлі вельмі-ж патрэбныя, адчуваецца іх недахоп.

Торф. Многа яго навокал Гарадка. Трэба падумаць, што можна зрабіць каб сотні тон не вазіць машынамі ў Беласток, а перапрацоўваць яго на месцы.

Ды наогул трэба падумаць, як вярнуць страчаны давер. Далей так быць не можа.

М. МАТЭЙЧУК.

У Варшаву прывезена закуплены ў ГДР электрацягнік. Цягнік гэты з'яўляецца прататыпнай адзінкай. Пасля выпрабавання яго будуць прывезены наступныя ўжо абсталяваныя нашым чыгуначным станцыям цягнікі. Пакуль што будуць яны курсіраваць на рэйках Варшава—Лодзь, а потым ужо на рэйках Варшава—Катавіцы.

Перш за ўсё кідаецца ў вочы раскошнае выкананне электрацягніка. Умяшчае ён усябе 188 першакласных месц, а апрача таго кухоннае і буфетнае купэ. Мае таксама кліматызацыйную апаратуру і зіхацячае асвятленне. У настоль умантаваныя гучнагаварыцелі, па якіх аб'яўляецца пасажырам назвы станцый да якіх набліжаецца цягнік. Максімальная хуткасць — 135 кілометраў у гадзіну.

На здымку ўгары: электрацягнік прывезены з ГДР, унізе: прадстаўнік завода «Леў— Генігздорф» у ГДР, інжынер Горшт Крумер і інструктар — машыніст Казімір Журак у кабіне машыніста. *фото — ЦАФ.*

ВЫПАДКОВА Ў ПАРТЫІ

— У мінулым член партыі мог атрымаць дапамогу, надзелы УНР-ы. Тады хоць кепска працаваў, але прызначалі яго на адказныя пасады, а там і плата большая. Выгадна было належаць да партыі. А цяпер зусім не тое. За ўсякія недахопы ў працы прычапляюцца таксама да члена партыі як і да беспартыйнага. Чалавек з гэтага членства не мае ніякай карысці.

Менш - больш такімі словамі Антон Мольскі з Старасельцаў тлумачыў для партыйнай арганізацыі прычыну сваёй просьбы аб выключэнне яго з радоў партыі.

Рамуальд Вішнеўскі з Беластока не хоча быць членам партыі, бо партыя не дае яму ніякіх асабістых карысці. На яго думку партыя мае з яго карысць, бо плаціць ён кожны месяц па 5—7 злоты членскіх узносаў.

Васіль Кананюк і Ёзік Грэсь — абодва з Беластока, таксама заявілі што не хочуць далей быць членамі партыі таму, што цяпер ад партыйнага чалавека большыя вымаганні ў працы чым ад беспартыйнага.

Гэтыя людзі зусім свядома вырашылі пакінуць рады партыі. Прычына іх рашэнняў вельмі ясная ды яны самі не ўтойваюць яе. Яны ўступілі ў партыю дзеля асабістай выгады. Вядома, партыйныя арганізацыі прыхіліліся да іх просьбы, выключылі іх з радоў ПЗПР. Тут каментарыі че патрэбныя, таму што такія людзі не патрэбны ў пратыі.

У сувязі з гэтым хочацца пагаварыць наконт таго, як яны ўсё-ж трапілі ў партыю. Напэўна іх прымалі так, як прымаюць сотні людзей у партыю.

Цяпер ясна чым яны кіраваліся калі пісалі заяву аб прыём. Кіравала імі не шчырае жаданне быць членамі баявога атрада працоўных мас, а ўласныя дробязныя інтарэсы, імкненне выкарыстаць членства партыі дзеля асабістай выгады.

Вось таму партыйным арганізацыям усіх устаноў і прадпрыемстваў трэба сур'ёзна задумацца, абмяркоўваць і растлумачваць абавязкі члена партыі для кожнага прымаемага. Нельга закрываць вочы на тое, што такіх як Мольскі Вішнеўскі, Кананюк і Грэсь можна сустрэць у многіх іншых арганізацыях.

А здраецца гэта так, што партыйныя арганізацыі, а таксама гарадскія ці павятовыя камітэты партыі ў пагоні за ростам арганізацыі недастаткова ўдзяляюць ўвагі да якасці членаў партыі, забываюць, што ў рады партыі прыходзяць не толькі сумленныя і адданыя людзі, але і людзі выпадковыя, кар'ерысты, якія імкнуцца выкарыстаць сцяг партыі для сваіх асабістых мэт, якія ганьбяць высокае званне члена партыі. Такім людзям, партыя — гэта выгадная камерцыя ад якой можна адмовіцца ў любы момант.

М. Х.

З ЦЫКЛА „ХТО ВІНАВАТЫ"?

„Пяцёрка з Барскай вуліцы"

Насельніцтва Ольштына і цэлага ваяводства было вельмі занепакоена шайкай маладых разбойнікаў. Злачынцы абрабавалі адзін кіёск, другі, трэці, чацвёрты.

Асабліва сурэзнага характару набыла справа пасля таго, як злачынцы абрабавалі магазін спартыўнай зброі ў Чыгуначным тэхнікуме ў Ольштыне. Вечарам людзі баяліся нават выглянуць на вуліцу. Дзёрзкія і нахабныя бандыты пачалі паяўляцца ў дзень.

Бандыты злавілі ў лесе Казімеру В., абрабавалі яе, а калі астаткамі сіл хацела бараніцца — цяжка пастрэлілі ў жывот.

З палёгкай і радасцю ўздыхнулі жыхары Ольштына, калі давдаліся, што ўжо выкрыта грозную шайку.

— Хто гэта можа быць? Адкуль яны ўзяліся гэтыя дэгенераты? — гаварылі між сабой людзі.

— Напэўна, яны не маюць бацькоў — думаў інспектар сельскагаспадарчага банка ў Ольштыне гр. М. Не ведаў, што яго 18-гадовы сын, Рышард — выпускнік сярэдняга рамесленага вучылішча, працаўнік ПСС-а, добры, паслухмяны сын, які ўсю заплату аддаваў маці, таксама з'яўляецца членам шайкі.

18-цігадовы сын прафесаршы Вышэйшага сельскагаспадарчага інстытута — студэнт фізыкі на Універсітэце ў Торуне, Ян А. — надзвычай здольны і інтэлігентны хлопец, прымаў удзел ва ўсепольскай матэматычнай алімпіядзе, дзе аказаўся адным з пераможцаў.

Ежы Ф. — 18-цігадовы сын чыгуначніка, вучыўся ў Аўтамабільным тэхнікуме. Толькі з Браніславам П. — сынам акушэркі і вучням Чыгуначнага тэхнікума справа маецца інакш, бо гэты ўжо быў за пакражу матацыкла пакараны папраўчым домам.

Пятага супольніка, пакуль што яшчэ публічна не падана да ведама. Відавочна з'яўляецца ён сынам «нямалай шышкі».

Гэта проста немагчыма — скажаце. Ці-ж ім не хапала хлеба, грошай? Значыць яны пайшлі рабаваць з распусты...

Вельмі цяжка думаць аб гэтых справах, але думаць трэба. Здарылася гэта ў Ольштыне, здараецца і ў іншых ваяводствах. На працягу мінулых дванаццаці год мы ліквідавалі руіны, папеліічы і многа, вельмі многа пабудавалі нова, прыгожага.

Справу выхавання новага чалавека мы перадалі пераважна толькі школам і масавым арганізацыям. Аднак яны не ўсюды і не поўнасцю выканалі сваё адказнае заданне. Па чыкой прычыне? Іх ёсць вельмі многа. Выхаванне гэта складаная справа.

Перш за ўсё душу моладзі мы не патрапілі запоўніць чымсьці моцным і аўтарытэтным. Таму гэта душа з'яўляецца пустой.

Калі прагледзім падручнікі педагогікі — то ўбачым, што характэрыстыка соцыялістычнага чалавека даволі вялікая. Шмат пішацца аб тым, якім павінен быць чалавек соцыялістычнага ладу. Ён павінен быць творчым, з невычэрпнай энергіяй, адважным і бязбаязным у змаганні з ворагамі. Павінен аддаць усе свае сілы, а нават жыццё, калі прыдзецца пастаяць за народ і радзіму. Але як плытка гаворыцца аб маральных баках чалавека. Нашыя настаўнікі не вучаць «Боскага дэкалога праў», а іншага мы ім не далі, і таму яны гавораць, што не маючы выразнага напрамку блукаюцца ў цемры.

Так ці інакш трэба сказаць, што цяпер у школе вельмі мала звяртаецца ўвагі на маральныя паводзіны моладзі. Новыя нормы этыкі і маралі павінны быць чымсьці большым, як класавая барацьба. Павінны даць здаровыя маральныя падставы каб моладзь мела пачуццё ўласнай годнасці, стаць на высокім п'едэстале гуманізму.

Вядома, моладзь хоча бавіцца, танцаваць, прымаць удзел у экскурсіях, словам — цешыцца, радавацца жыццём і маладосцю. Яна мае да гэтага поўнае права, але нажаль яна не мае пакуль што ніякай магчымасці. Мы яшчэ не патрапім арганізаваць культурнага жыцця ў нашых клубах. Ці ёсць хоць адзін з існуючых клубаў у Беластоку (апрача Профсаюзнага дома культуры), дзе моладзь ахвотна збіраецца і культурна праводзіць час. Не будзем ужо гаварыць пра вёскі, але ў Беластоку, ці нават у Варшаве не знойдзецца безалкагольнага клуба, у якім моладзь магла-б патанцаваць — скажам за 2 злоты.

Ой смяяліся з мяне гаспадары горада Беластока, смяяліся — калі я даў ім такую прапанову. Яны стараліся мяне пераканаць, што ўвядзенне гэткага ладу будзе дэфіцытным.

— Дык можна-ж заняцца добрай, цікавай кніжкай — скажаце. Я зусім з вамі згодны. Але пакажыце мне такую добрую кніжку. Калі выключым гэткія як «Каркасы» («Вракі») — Майснера, «Вучні Спартакуса» — Рудніцкага, «Лясныя ямы» — Трапачынска - Агарковай, «Экскурсія ў Сандамеж» — Івашкевіча, «Кніжка вісусаў» — Нізюрскага — то не знойдзем больш ніводнай цікавай кніжкі, якая захапіла-б і прыцягвала-б моладзь. Няма ўжо ў нашых бібліятэках кніжак Карла Майа, Умінскага, Свенсана і інш. А дабор кніжкі з'яўляецца справай вельмі важнай. Вось дам такі прыклад.

Аднойчы я ўбачыў як васьмі, а мо' дзесяцігадовы хлапец вельмі брыдка зачапіў на вуліцы старэнькага дзеда. Я звярнуў увагу, што брыдка гэтак чыніць, што нельга ўжываць гэткіх слоў. А гэты бойка мне адказвае, што ён так у кніжцы чытаў. Бяру гэту кніжку «Пры будоўлі» — Канвіцкага, перагортваю карткі і бачу, што «цікавыя моманты» там ужо падкрэсленыя атрамантам. І так на старонцы 21 чытаем, як маладыя работнікі на будове сілай выцягнулі старога дзедку гуляць у карты і абгулялі яго «да сухой ніткі». А потым як ужо палягглі спаць...

—«Дзедку — не сунімаўся Заёнц — хачу ў вас нешта спытаць. Дзедку доўга нельга было прынадзіць аж урэшце не стрымаў і высунуў з-пад паліто ўскудлачаную голаў.

— Вы дзедку, маеце яшчэ сілу — усхвалявана гаварыў Заёнц. — Яшчэ так сабе — абернеце сваю бабку разоў шэсць, не?

Людзі павыстаўлялі з-пад пакрывалаў галовы. Пахла сенсацыяй. Дзедка Лапташь задумаўся на хвіліну і потым адказаў скромна:

— Шэсць то не, але так тры...».

Цікавае — праўда? Але чытайце далей! Дзедка хоча за гэта супомсціць і расказвае жарт. (Расказ гэты ў кніжцы знаходзіцца на 60 старонцы).

«...А адна ўдава ў Іучынцах хоча прадаць веласіпед за літр малака для дзіцяці...

Каля печкі закіпела. Кожух выскачыў ложка, за ім Заёнц. Дзедка ізноў нырнуў пад паліто.

— Дзедку, а які веласіпед, дамскі, ці мужскі? — запытаўся Заёнц.

— Мужскі — сказаў ціхенька дзедка

— Адыйдзі, адыйдзі я з дзедкам пагавару — адпіхнуў сябру лапцям Кожух. А веласіпед у добрым стане?

— Рама крыху паабдзірана, але калі адчаляваць, то яшчэ будзе зусім нязгоршы — сказаў у задумленні дзедка.

...Літр малака заўсёды скамбінуецца — разважаў Кожух. З удавой бяды не будзе. Мог-бы ад старой з горада прывезці або і тут на месцы дастаць. Заёнц пачырванейшы з эмоцыі пачаў распытваць пра ўсё больш падрабязна.

— Дзедку, а як доўга даваць удаве па літры малака?

— Пакуль дзіцё не пачне с..аць тварагом — сумна сказаў дзедка высунуўшы галаву з-пад паліто.

У зале зароў смех аж конь прывязаны за а... м да слупа пачаў ставаць дубам. Людзі пераварочваліся на ложках, душыліся ад смеху, абціралі буйныя слёзы».

Так. Можна абціраць слёзы, што такая кніжка Тадэуша Канвіцкага як «Пры будове» надрукавана ў некалькіх дзесятках тысяч экземпляраў і разаслана Міністэрствам асветы як «асабліва патрэбная ў школьных бібліятэках». Знаходзяцца там яшчэ і такія сказы як: «Однепице сень муве вам по добрэму» або «Эх, як без Зоські цяжка вытрымаць». «Як не сцярплю, — то пасля наступнай нядзелі прывязу яе сюды, у барак», і вось які сказ у канцы кніжкі: «З гэтых шасці лет выйдзе новы, прыгожы чалавек».

Не ведаю, ці такія «ўстаўкі» навучаць чаго добрага чалавека, асабліва ў васьмігадовым узросце.

Не ведаю, чаму гэтая кніжка лічыцца патрэбнай у школьных бібліятэках.

Я не маю нічога да творчасці Т. Канвіцкага. Пра гэту кніжку Т. Дрэўноўскі ў 13 нумары «Новай Культуры» з 1949 года піша, што гэта ёсць: «адважнае мастацкае наватарства», што «аўтар вельмі прыгожа прадстаўляе» і што кніжка гэта служыць выхаванню *новага, прыгожага* чалавека і з'яўляецца пробай і прадказаннем такой літаратуры, якая паўстае ў кузні 6-гадовага плана».

Я не супроць таго, што Канвіцкі атрымаў «Дзяржаўную Літаратурную ўзнагароду 1950 года» за гэтую кніжку.

Мне здаецца, што да таго, каб прадставіць змяняючагася чалавека або імкнуцца да змянення яго — не трэба ўжываць гэткіх выразаў.

Маладыя людзі прагнуць «вялікіх прыгод». Яны хочуць зрабіць нешта надзвычайнае, нештодзённае, вялікае, слаўнае.

Што? — Яны яшчэ самі не ведаюць што. Але хочуць... Дзе тады моладзь можа выжыцца? Цяпер вы ўжо не скажаце, што ў ЗМП-оўскіх арганізацыях. Вядома, што яны зусім не здалі экзамену. І цяпер, калі выпрацоўваюцца новыя формы гэтай арганізацыі мы ўсе павінны ўзяць актыўны ўдзел, даць свае прапановы, каб зрабіць яе хвалюючай, жыццёрадаснай... маладой, каб яна сталася вялікім асяродзем культурнага жыцця.

А мы так лёгка скінулі з сябе гэту справу. Нам заўсёды здавалася, што мы маем шмат важнейшых спраў. Хай аб гэтым клапоціцца школы.

І дзеля таго апісаны на пачатку справы, з'яўляюцца характэрнымі не толькі Ольштынскаму ваяводству, але і іншым. Усюды «Пяцёрку» можна знайсці. Ды не толькі пяцёрку.

Моладзь выходзіць штораз больш уніз і мы не можам пераходзіць каля гэтага міма. Мы павінны сцерці ганьбуючае кляймо нашай эпохі, але пачнем хіба ад сябе. Перш за ўсё зацікавімся, што робяць... нашы дзеці.

І. ВЕРАС

Выступае Беларускі народны хор

«З выпадку першага пробнага канцэрта Беларускага хору, сардэчна вас вітаем і жадаем далейшых вялікіх поспехаў нашаму хору» — гаворыць член танцавальнага гуртка Анатоль Кубаеўскі, уручаючы дырыжору хору Людміле Іванаўне Панько букет кветак.

Фото — Ю. Лей.

БАЛЕСЛАЎ МАНКЕВІЧ

Гутаркі аб мове

(Гутарка 4 — працяг)

Зразумела, што ў двух кароткіх гутарках нельга сказаць усяго аб беларускім правапісе. Тут былі закрануты толькі галоўныя правілы арфаграфіі. Аб правапісе мы будзем гаварыць і ў далейшым, калі будзем разглядаць будову слоў і іх змены.

Каб правільна пісаць, трэба больш чытаць пабеларуску. Карысна было-б, каб у чытача знайшліся пад рукою наступныя падручнікі беларускай мовы, якімі і аўтар гэтых радкоў карыстаецца пры складанні гутарак:

1. М. І. Жыркевіч і А. С. Карзон: «Граматыка беларускай мовы. Частка першая» або
2. М. І. Жыркевіч: «Падручнік беларускай мовы. Частка І» і
3. Н. І. Гурскі, М. Г. Булахаў і М. Ц. Марчанка: «Беларуская мова. Частка І».

Асабліва чытачы маглі-б у гэтых падручніках знайсці матэрыял для пісьмовых практыкаванняў.

НЕКАТОРЫЯ СКАРАЧЭННІ

Найчасцей ужываемымі скарачэннямі з'яўляюцца: *і г. д.* — і гэтак далей, *і да т. п.* — і да таго падобныя, *г. зн.* — гэта значыць.

У беларускай мове словы *напрыклад, так званы* не скарачаюцца.

Міжнародныя скарачэнні меры даўжыні, вагі і ёмістасці пішуцца без кропкі: *м* — метр, *см* — сантыметр, *км* — кілометр; *г* — грам, *кг* — кілограм; *т* — тона, *ц* — цэнтнер; *л* — літр, *гл* — гекталітр.

Скарачэнні назваў грашовых адзінак пішуцца з кропкай: *зл.* — злоты, *гр.* — грош; 2 зл. 52 гр. — 2 злотых 52 грашы, 5 зл. 57 гр. — 5 злотых 57 грашоў.

Словы грамадзянін можна скарачаць на грам., прафесар — на праф., доктар — на док.

ПРАКТЫКАВАННІ.

1. Перапішыце і пастаўце пасля зацвярдзелых зычных патрэбныя галосныя:

Гр...чка, пач...наць, яр...на, паветр..., празр...сты, ч...рот, кач...няты, ш...рокі, ар...шнік, хлопч...к, кр...чаць, ч...жык.

2. Перапішыце і падкрэсліце мяккі знак:

Бацька, барацьба, просьба, цьма, дзьмуць, вільгаць, мільён, паштальён, рэдзька, радасць, смеласць.

3. Перапішыце і пастаўце, дзе трэба, другі зычны:

Жадан...е, ран...е, калос...е, багац...е, павуцін...е, падарож...а, ззян...е, крыл...і, дыхан...е, булькан...е, зацiш...а.

Гэта называецца дружба?

Яшчэ ў 1950 годзе насельніцтва Мілейчыц і навакольных вёсак распачало стараннi аб ўтварэнні ў Мілейчыцах сярэдняй агульнаадукацыйнай школы.

У 1955 годзе гэтая справа ўзнімалася на сесіі Ваяводскай рады нарадовай у Беластоку, на якой прынята дадатную пастанову адносна школы ў Мілейчыцах. Выпіска з пастановы Сесіі ВРН была накіравана Аддзелам асветы ВРН у Міністэрства асветы. Ведаючы патрэбы насельніцтва раёна Мілейчыц і спрыяльныя ўмовы для ўзнікнення школы, Ваяводскі Аддзел асветы ад свайго імя накіраваў разам з выпіскай просьбу, у якой шырока і дакладна даказаў патрэбу стварэння ў Мілейчыцах сярэдняй агульнаадукацыйнай школы.

М. іншым, вось што пісаў Ваяводскі Аддзел асветы ў сваім пісьме: «Матываванне неабходнасці сарганізавання новай 11-гадовай школы абапіраецца ў асноўным на тым, што найбліжэйшая (22 кілометры аддеглая) Пачатковая школа і Агульнаадукацыйны ліцэй у Семятычах перапоўнены... Інтэрнат гэтай школы таксама за малы, каб у ім змясцілася пазамясцовая моладзь, якая наймацней патрэбуе памяшкання. На 120 месц у інтэрнаце змешчана 162 асобы. Школа працуе на дзве змены і пакуль што не мае ніякіх магчымасцей далейшага развіцця.

...На тэрыторыі праектаванага раёна сярэдняй школы ў Мілейчыцах ёсць 17 поўных 7-класных пачатковых школ, якія ў г. г. далуць каля 430 выпускнікоў.

Моладзь дагэтуль мела слабыя магчымасці здабыцця адукацыі, бо ўсе гэтыя школы раскіданы на перыферыях трох паветаў: Семятыцкага, Бельскага і Гайнаўскага.

Матэрыяльны базіс пачатковай школы ў Мілейчыцах усебакова вельмі спрыяльны на адкрыццё 11-гадовай школы. Тут Ваяводскі Аддзел асветы падрабязна апісваў усе гэтыя фактычна існуючыя спрыяльныя ўмовы.

Адносна памяшкання новым настаўнікам дык у Мілейчыцах вырашэнне гэтага пытання не напатыкае на ніякія цяжкасці»...

На гэтае пісьмо пасля трох тыдняў атрымана адказ, у якім сказана: «Міністэрства асветы паведамляе, што прапанову адносна ўтварэння новай сярэдняй агульнаадукацыйнай школы ў Мілейчыцах, Семятыцкага павета, уладзіла адмоўна». І ўсё. Чаму? А хто яго ведае!

Аднак насельніцтва Мілейчыц і аколіц не спынілася ў сваіх справядлівых абгрунтаваных імкненнях.

12 студзеня 1956 года адбылося пасяджэнне Прэзідыума Грамадскай рады нарадовай у Мілейчыцах прысвечанае справе школы.

У пратаколе з пасяджэння яшчэ раз з усёй выразнасцю паказана цяжкасці, на якія напатыкае моладзь з Мілейчыц і аколіц пасля сканчэння 7 класаў. Значная колькасць не маючы ніякіх магчымасцей здабываць далейшыя веды, спыняе вучобу. У пратаколе яшчэ раз былі падкрэслены і спрыяльныя ўмовы дзеля ўтварэння ў Мілейчыцах для беларускага насельніцтва сярэдняй школы з беларускай мовай, як прадметам.

«Сарганізаванне школы дзе-б навучалася моладзь беларускай мовы, забяспечыла-б развіццё нацыянальнай культуры беларускага насельніцтва». — гаварылася ў пратаколе.

Выпіску з гэтага пратакола пераслана Ваяводскаму Аддзелу асветы ў Беластоку.

— Мо' гэтым разам лепш і справядлівей нас зразумеюць — думалі людзі.

Як водгук на хваляванні беларускага насельніцтва ў аколіцах Мілейчыц знайшлася і кароткая нататка ў «Газеце Беластоцкай» з лютага 1956 г., у якой было сказана, што насельніцтва Мілейчыц і аколіц адчувае патрэбу і хоча адкрыць у Мілейчыцах сярэднюю агульнаадукацыйную школу, дзе-б побач іншых прадметаў, моладзь вывучала-б і сваю беларускую мову.

На гэты раз Ваяводскі Аддзел асветы заспяваў інакш. Ён памінаючы ўсе факты, аб якіх паведамляў у сваім першым пісьме Міністэрства асветы, цяпер адказаў, што «пасля дакладнага здаследвання справы не бачыць ніякіх магчымасцей сарганізаваць у Мілейчыцах агульнаадукацыйны ліцэй».

Гэтую немагчымасць адкрыцця сярэдняй школы Ваяводскі Аддзел асветы матываваў тым, што не знойдзецца дастатковая колькасць кандыдатаў.

Адносна таго, што тэрыторыю вакол Мілейчыц засяляе беларускае насельніцтва якое хоча, каб у новаадкрытай сярэдняй школе была беларуская мова, Ваяводскі Аддзел асветы адказаў: «Беларуская моладзь у сучасны момант мае дастатковую колькасць сярэдніх школ — у Бельску, Гайнаўцы, а таксама беларускія класы ў Педагагічным Ліцэі ў Бельску». Гэта канчатковы прысуд Ваяводскага Аддзела асветы на дамаганні беларускага насельніцтва.

Падпісаў яго гр. Асцілоўскі — кіраўнік Ваяводскага Аддзела асветы.

Усё гэта нейк дзіўна выглядае. Як-жа разумець? Адзін раз Ваяводскі Аддзел асветы гаворыць, што сярэдняя школа патрэбна, бо шматлікая моладзь не мае магчымасці далей вучыцца (яно сапраўды так), другі раз, што не знойдзецца патрэбная колькасць кандыдатаў. З гэтым другім тэзісам ніяк не можна згадзіцца. Бо ў Мілейчыцах сапраўды сярэдняя школа, дзе-б вывучалася беларуская мова, вельмі патрэбная. Перш: дзеля таго, што школа ў Семятычах не ў сілах забяспечыць усёй моладзі Семятыцкага павета здабыванне сярэдняй адукацыі — другое — Мілейчыцы і шматлікія навакольныя вёскі засяляе беларускае насельніцтва, якому патрэбны штуршкі, якія-б будзілі адарваныя ад свету беларускія вёскі да бурлівага творчага жыцця і стварылі-б умовы развіцця нацыянальнай культуры беларусаў.

А роля школы ў адным і ў другім выпадку з'яўляецца вялікай. Гэтаму трудна пярэчыць.

Другая справа: не мае рэальнай падставы сцвярджэнне Ваяводскага Аддзела асветы, што беларускае насельніцтва мае дастатковую колькасць сярэдніх беларускіх школ.

Аказваецца, што Ваяводскаму Аддзелу асветы, а таксама Міністэрству асветы зусім невядомая сітуацыя на ніве беларускай асветы ў Польшчы. А вось некалькі фактаў: 1) У гэтым годзе ў Беларускім Ліцэі ў Гайнаўцы і Бельску ўтворана па два паралельныя 8-ыя класы. Аднак кандыдатаў было столькі, што нпр. у Бельску хапіла-б яшчэ на ўтварэнне двух класаў. 2). У Беларускім Ліцэі ў Бельску вучацца маладыя людзі з Сакольскага і Беластоцкага паветаў. Чаму? Бо хочуць вучыцца ў беларускай школе, а яе ў сябе не маюць. 3) Усё яшчэ мала і беларускіх настаўнікаў. Значыць няма дастатковай колькасці сярэдніх школ для беларускага насельніцтва. І таму там, дзе ёсць умовы і патрэба ўтварэння беларускай школы, трэба яе адкрыць. А і адно і другое ёсць у Мілейчыцах.

Прыпамінаюцца словы гр. Асцілоўскага, які падчас адной з нарад беларускага актыву заявіў: «Я ваш (г. зн. беларусаў) прыяцель. Працуйце. Будзем дапамагаць».

Вось, калі дайшло да справы і беларусы просяць і справядліва дамагаюцца школы, выяўляецца, што з гэтымі прыяцельскімі адносінамі не зусім добра. Гр. Асцілоўскі не хоча паклапаціцца, каб задаволіць справядлівыя жаданні беларусаў — адкрыць у Мілейчыцах школу. Гэта тым больш здзіўляе, што гр. Асцілоўскі гаворыць, што будзе адкрыта польская школа ў Драгічыне. Навошта многа гаварыць. Глянем на карту, які раён Драгічын, ці Мілейчыцкі бліжэй да Семятыч, ці да іншай найбліжэйшай сярэдняй школы?

Праўду сказаць, то абрыдлі ўжо ўсе гэтыя бюракратычныя камбінацыі, махінацыі і абыякавасць школьных улад да праблемы беларускай асветы. Хочацца, каб урэшце і Ваяводскі Аддзел асветы і Міністэрства асветы больш сур'ёзна пачалі адносіцца да гэтага і не лічыць, што праблема беларускай асветы другарадная ў іх працы.

ВЕРА ЛЕУЧУК

На здымку: партызаны. Стаяць ад левай: Рыгор Саевіч, Аляксандр Юрчук і Біглюк. Сядзяць — невядомыя партызаны.

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ (4)

ПАРТЫЗАНЫ

На другі дзень, мая жонка паведаміла немцаў, што я «набіўшы» яе ўзяў ды ўцёк да «лясных». Пацвердзіў гэта нямецкі солтыс. Хітрасць удалася і немцы не чапалі маёй сям'і.

У гэту саму ноч праз кантактную скрынку трапілі мы ў партызанскую групу Івана Іванавіча. Яе камандзірам быў Васіль Пятровіч. На працягу двух дзён мы абмяркоўвалі з гэтай групай дакладны план прывядзення ў партызанскі атрад астатніх таварышаў.

10 жніўня 1943 года ўначы ўсім атрадам пайшлі мы ў Навасады за Саевічам, Яноўскім і іншымі. У хаты, дзе жылі людзі звязаны з падполлем уваходзілі партызаны і нібы «сілаю» забіралі добраахвотнікаў. У вёсцы пачуліся крыкі і плач жанчын. Крычалі, што «бандыты» сілаю забіраюць мужчын. Гітлераўцы пачалі кідаць ракеты, у святле якіх бачылі групкі ўзброеных людзей, якія «гналі» у бок пушчы сялян.

У гэтую памятну ноч і такім спосабам з Навасадаў пайшло ў партызанскі атрад 15 чалавек. Пакінулі яны сем'і, дзяцей, маёмасць. Не кожнаму лёгка было памірыцца з новым лёсам.

— Партызаны прынялі нас гасцінна — працягваў далей Саевіч. Раніцой пазнаёміліся з атрадам, а некаторым з нас далі зброю. Для ўсіх нам аднак яе не хапіла. На лясной паляне абмеркавалі мы план нашай далейшай дзейнасці. Было пастаноўлена, што ўсе пойдзем у Свіслоцкую пушчу, у якой знаходзіўся штаб атрада імя Калініна, дзе атрымаем патрэбную колькасць зброі і ўказанні для далейшай дзейнасці.

Разам з намі ішло 30 чалавек. Вёў нас лейтэнант Пашка. Не ўсе мелі зброю, некаторыя выразалі сабе кійкі, каб хоць такім чынам прытварацца, што маюць зброю. Паход праз пушчу і лясы не быў лёгкім. Трэба было абмінаць большыя дарогі, перакрадацца цераз лясныя прасекі, ісці праз гушчары і зараснікі.

На другі дзень паходу ўвайшлі мы ў такое багна, што часам правальваліся аж па самыя грудзі і глыбей, трымаючы высока над галавой зброю. Пасля двух сутак блукання па лясах і балотах надышлі мы на назіральныя пасты атрада «Калініна».

Гэты атрад знаходзіўся ў дрымучых лясах. Прывіталі нас сардэчна. Распытвалі пра навіны з Белавежскай пушчы.

З вялікай цікавасцю прыглядаліся мы да партызанскага жыцця. А было на што глядзець. Сярод дрэў ды кустоў стаялі палаткі і шатры з кары і галля, дымілі вогнішчы, усюды кіпела праца Чысцілі зброю, адбываліся абучэнні па партызанскай тактыцы, палітычныя гутаркі. Так «на вока» лагер налічваў каля 300 чалавек. Камандзірам атрада з'яўляўся афіцэр Чырвонай Арміі вядомы пад прозвішчам Сцяпана Сцяпанавіча.

У атрадзе было некалькі палявых радыёстанцый, друкаваліся лістоўкі. Самалёты дастаўлялі зброю, боепрыпасы, харчы. Недзе ў лясах знаходзілася пасадачная пляцоўка для самалётаў. Групы гэтага атрада безупынна праводзілі дыверсыйныя аперацыі, узрывалі паязды і масты, паралізуючы такім чынам, значныя сілы праціўніка.

На другі дзень пасля прыбыцця ў партызанскі лагер забралі нам усе дакументы, забяспечылі зброяй і падрыхтавалі для партызанскай прысягі. Невялічкая палянка запоўнілася партызанамі. Атрад устанавіўся поўколам. Насупраць уставілі нас, добраахвотнікаў. Перад намі стаў камандзір атрада і камісар. Трымаючы ўгору два пальцы паўтаралі мы словы ўрачыстай прысягі.

Я не з сентыментальных людзей аднак адчуваў, што ў той момант нешта сціскала мяне за горла і «макрэлі» вочы. Мы-ж стаялі на вольным ад тэрору і фашызма кавалачку роднай зямлі. Прысягалі, што да апошняй кроплі крыві будзем бязлітасна змагацца са зненавіджаным ворагам за свабоду Краіны Советаў і Народнай Польшчы.

Гэты момант, гэты дзень я хіба не забуду праз усё сваё жыццё. Ды не толькі я, памятаюць гэта і іншыя. З таго моманту мы сталіся сапраўднымі партызанамі — коратка кажучы, уключыліся ў жыццё ўсяго атрада. Трэба было аднак вяртацца ў Белавежскую пушчу, дзейнічаць.

Забяспечаны лістоўкамі і іншымі неабходнымі рэчамі пакідалі мы гасцінны атрад імя Калініна. Цяпер з'яўляліся мы ўжо групай гэтага атрада. Нашу групу ўзначальвала двух афіцэраў Чырвонай Арміі: Васіль Пятровіч і Ігар.

(Працяг будзе)

Ці не спаткае цябе галеча?

У гэтым сезоне вёскі Беласточчыны нямала пацярпелі ад пажараў і градабою. У выніку пажараў згарэла 634 гаспадарак. ПЗУ парадкам кампенсацыі звярнула людзям звыш 8 мільёнаў злоты.

Кампенсацыя за знішчэнні нанесеныя градам складае 9,5 мільёнаў злоты. Бяручы пад увагу колькасць грошай вернутых за знішчаную жывёлу, — аказваецца, што ўся кампенсацыя выплачаная ПЗУ сялянам Беласточчыны складае лік 32 мільёны і 500 тысяч злоты.

Прадугледжваецца, што да канца года гэтая сума ўзрасце да 50 мільёнаў злоты.

ПЗУ сустракае даволі вялікія цяжкасці, бо ёсць шмат такіх сялян, якія не аплочвалі страхавальных узносаў. Дагэтуль сабрана толькі 37 мільёнаў злоты — гэта значыць ўсяго 50 працэнтаў гадавога плана. А трэба прызнаць, што ёсць многа сялян, якія не будуць маглі адбудаваць свае знішчаныя гаспадаркі. Усе сяляне, маючы на ўвазе сваё дабро і дабро суседзяў спазнаўшых гэтую страшную бяду — павінны неадкладна ўплаціць усе належныя ўзносы.

Прыходзьце да нас з праўдай

(да ваяводскай нарады культ-актыву)

Не помню каб калі я быў на такім сходзе. Вялікая, канферэнцыйная зала ВРН у Беластоку была перапоўнена. Сабраліся тут людзі з цэлай Беласточчыны. Працаўнікі і стваральнікі культуры, загадчыкі вясковых клубаў і кіраўнікі паветовых камісій культуры, прафесары і настаўнікі — і ўсе тыя людзі, якія не абыякава пераходзяць каля гэтых спраў.

Таксама даўно я ўжо чуў такі «даклад», які мела загадчыца Аддзела культуры ВРН тав. Раманоўская. Як яна сама сказала, гэта не даклад... а першы голас у спрэчках. Голас, скажам, даволі самакрытычны. І пасля гэтага «першага голасу» не трэба было заклікаў. А наадварот — трэба было нават абмяжоўваць час, бо кожны хацеў штосьці сказаць — а сказаць ён меў вельмі многа.

Праз апошнія 12 год — узбіралася шмат спраў і сёння людзі не толькі з усёй агідай успамінаюць іх, але і думаюць, як выправіць забівачанасць у вялікім бюракратызаванай культуры над якой стаяў прымат палітыкі.

Штогод прападала сотні мільёнаў злоты на аплату людзей, якія нягледзячы на свае пераканanні, былі вымушаны праводзіць «палітычную працу» міма свайго перакананьня, выдаткаваны шмат грошай на кніжкі, якіх ніхто ніколі не чытаў. Напрыклад, нашае ваяводства даплачвала да фільмаў, нямнога, але толькі 2 мільёны злоты.

Знайдзеце вы такога капіталіста каб даплачваў да кіно 2 мільёны. З астранамічных лікаў кніжак, якія літаральна «ляжаць» у нашых бібліятэках — 80 прац. гэта ўжо неактуальныя. Не наладзілі працы з кніжкай сярод моладзі. І таму толькі ў адным Граеве пасля ліквідацыі непісьменнасці 8 новабранцаў ужо не ведае азбукі.

Замест браць круты ўздым — узровень культуры зніжаецца. Бурнымі і працяглымі воплескамі перарывалі прысутныя на зале такія выказанні: «Беларусы, лі-тоўцы, украінцы маюць да культуры не прывілейнасць — а права».

А чаму ніхто напрыклад не дапамог праф. Саберайскаму ў выданні спеўніка Беласточчыны, калі ў той час надрукавана сотні нікому непатрэбных брашур.

«Мы хочам араць з сельскагаспадарчай кніжкай у руках — кажа Антон Валкускі, заг. вясковага клуба з Ламжынскага павета — «Мы гарадскім сябрам дамо хлеб, мяса і ўсё што толькі трэба — а вы прыходзьце да нас не з сажнявымі дакладамі, а прыходзьце з праўдай...»

Слова «праўда» — перапляталася праз цэлы час гэтага сходу.

Мы ўсе, каму толькі ляжыць на сэрцы справа культуры павінны абменьвацца сваімі поглядамі і даваць свае прапановы, каб сапраўды культура была для мас і каб ісці да людзей з «сапраўднай» праўдай.

І. РЫБІНСКІ

Адказ на анкету
„Сам вырашыш аб сваім часопісе"

У «Ніве» мяне цікавяць артыкулы на літаратурныя тэмы, а асабліва тыя, якія закранаюць пытанні аб сувязях паміж беларускай літаратурай і іншымі славянскімі літаратурамі.

Падабаецца мне таксама вялікая руплівасць газеты аб беларускіх грамадскіх справах. Яе роль у выкрыцці ўсялякіх недахопаў у жыцці беларускага насельніцтва ў Польшчы, руплівасць аб беларускіх школах, аб тым, каб дапамагчы нялёгкаму жыццю нашых сялян — усё гэта выклікае маю глыбокую пашану да нашай газеты. І таму жадаю ёй, каб яна і далей развівалася ў гэтым напрамку.

Я ўжо гаварыў у ліпені, калі быў у рэдакцыі «Нівы», што матэрыялы, змешчаныя ў газеце, маюць рознастайны характар і гэта вельмі добра. Кожны, мне здаецца, знойдзе штосьці цікавага для сябе. Аднак, на мой погляд, варта было-б больш прысвяціць увагі культурным падзеям у шырокім сэнсе гэтага слова ў Беларускай Рэспубліцы. Я-б запрапанаваў увесці на старонкі «Нівы» двутыднёвы, ці нават месячны агляд важнейшых культурных падзей у Беларусі. Матэрыялы для гэтага агляду можна ўзяць са шматлікіх беларускіх часопісаў, якія прыходзяць у Польшчу. Ну і больш артыкулаў аб беларуска- польскіх культурных сувязях.

Добра, што «Ніва» змясціла артыкул У. Шэшкі аб «Беларускай вёсцы ў творчасці Элізы Ожэшко».

Лічу таксама вельмі ўдалым нумар, прысвечаны дэкадзе украінскай культуры ў Польшчы. Артыкул Г. Вігурскай «Украінска - беларускія культурныя сувязі» заслугоўвае на ўвагу багаццем змешчанага ў ім матэрыялу. Такія артыкулы ўзбагачаюць нашы веды.

Чытач уяўляе сабе аб труднасцях, з якімі сустракаецца «Ніва». Яму ясна, што не ўсё выглядае так, як жадаў-б таго і рэдактары газеты. Аднак ёсць у «Ніве» недахопы, якія павінны быць як мага хутчэй ліквідаваны. Я маю на ўвазе карэктарскі недагляд: перастаўленыя літары, недахопы ў адносінах да знакаў прыпынку — вось тыя грахі, якія шкодзяць «Ніве». Бяручы пад увагу тое, што часта робяць памылкі таксама аўтары артыкулаў (я сам ваюю са знакамі прыпынку) у выніку маем вельмі сумную карціну.

І яшчэ адно. У паасобных артыкулах, праўда вельмі рэдка, сустракаюцца прапушчаныя словы. Гэта напэўна друкарскі станок штосьці капрызіць. Варта гэтым пацікавіцца.

Я-б, асабіста, вельмі хацеў прачытаць у «Ніве» крыху аб працы ўсяго калектыву рэдакцыі, аб працы друкарні. Такі артыкул мог-бы шмат што растлумачыць чытачу, прыблізіць да яго яго-ж газету.

Калі мы сустракаемся ў Аддзеле ў Варшаве, дык бывае, што гутарым аб «Ніве». Мае, субяседнікі наогул згаджаюцца з поглядамі, якія я выказваю.

Гумар часта вельмі банальны і займае шмат месца. Раней было лепш.

М. КАНАПАЦКІ
Варшава

Баль беларускай моладзі

17 лістапад г. г. Праўленне Аддзела БГ-КТ у Варшаве сарганізавала баль беларускай моладзі. Прыгожы зал ГП Таварыства польска - савецкай дружбы запоўніўся да адказу варшаўскай моладдзю і запрошанымі гасцямі з Беластока.

Радасць і смех былі ўдзелам усіх прысутных. Моладзь танцавала, вадзіла хараводы. У перапынках паміж танцамі гучэлі песні беларускія, рускія, польскія. Было многа радасці. Гэта-ж першы раз у Варшаве адбываўся такі баль. Пасля штодзённай працы, навукі прыемна правесці такі вечар у гуртку сваіх сяброў.

Гэта быў добры пачатак. Беларуская моладзь у Варшаве што раз лепш праводзіць. свабодны пасля працы час.

На здымку: сярод удзельнікаў бала.
Фота — П. Сіповіч

Самотным старычынам

Аддзел рэнтаў і грамадскай дапамогі пры ВРН паведамляе нас, што ў Ялоўцы, Беластоцкі павет, гэтымі днямі будзе адкрыты дом старычынам.

У будучым годзе будзе закончана пабудова такога дома ў Беластоку пры вул. Сверковай, і пачнецца ў Сувалках.

Значыць, што ўлады сапраўды клапоцяцца аб быт чалавека.

Рэдактару „Нівы"

Артыкул у 38 нумары «Нівы» пад загалоўкам «Нявырашаныя праблемы», у другой частцы, зусім не згаджаецца з праўдай. Няпраўдай з'яўляецца, што на лекцыі беларускай мовы ніхто не прыходзіў. Былі візітатары з Міністэрства асветы, Аддзела асветы ВРН і дырэктар школы.

НІНА ВІШНЕЎСКАЯ
Беларускі Ліцэй
у Гайнаўцы.

МАЛЫМ СЯБРАМ

Мікола Курцэвіч з вёскі Белагорцы, Сакольскі павет мае 13 год. Ён вельмі любіць спяваць. Валодае надзвычай чыстым, мілагучным голасам. Песні вучыцца ад сваёй маці і старэйшых людзей, якія яшчэ не забылі цудоўныя, даўнія родныя беларускія песні, як: «Ціха і плаўна ў даль коціцца воды», «Час да дому час, час і пара» і інш.

Мы шчыра цешымся, што ў нашых беларускіх вёсках сустракаецца штораз больш народных талентаў. Цешымся тым больш, што гэтыя таленты праяўляюцца ў спеве. Нашаму маладому чытачу - спяваку радзім перш за ўсё вельмі шчыра занецца вучобай у пачатковай школе, як і вывучэннем нот, сцерагчы свой голас (часта ўжо ў такім узросце пачы-

наюць курыць!) А потым, калі спатрэбіцца, дапаможам у паступленні ў адпаведную школу.

С. Я.

Па слядах нашых матэрыялаў

«ТРЭБА ЗАДБАЦЬ АБ ЗДАРОЎЕ»

Пад такім загалоўкам у 33 нумары «Нівы» была змешчана нататка ў якой гаварылася аб тым, што ЗБМ адкрытымі грузавікамі возіць працаўнікоў на працу. У адказ на нататку дырэкцыя паведамляе, што зараз усе грузавікі забяспечаны брызентавай пакрышкай.

«ЦІ ГЭТАК УЗНІМАЕЦЦА АЎТАРЫТЭТ НАРОДНАЙ УЛАДЫ».

Пад такім загалоўкам у 33 нумары «Нівы» быў змешчан артыкул у якім крытыкавалі мы працу старшыні ГРН у Крынках, Сакольскі павет.

У адказ на артыкул Прэзідыум ПРН у Сакольцы паведаміў нас, што ў Крынках быў склікан агульны сход на якім гр. Шуткевіч быў вызвален з абавязку старшыні ГРН.

«КІНО-КЛУБ».

Пад гэткім загалоўкам у 24 нумары «Нівы» была змешчана нататка ў якой успаміналася аб тым, што жыхары Семяноўкі, Гайнаўскі павет, напаткаюць цяжкасці пры пабудове вясковага клуба. У адказ на гэта Аддзел культуры ў Гайнаўцы паведамляе, што бяручы пад увагу ахвоту да працы і ініцыятыву жыхароў вёскі, прызначана 25 тысяч злоты.

Апрача таго Аддзел культуры абсталяваў патрэбныя сталярскія працы.

(А. О.)

Ці Ты ўжо падпісаўся на „Ніву?"

Прыпамінаем, што тэрмін падпіскі на Твой родны часопіс на 1957 год заканчваецца 10 снежня г. г.

КАЗКА ПРА БАРАНА

Было гэта вельмі даўно, калі не было на свеце бюракратаў, чаргоў і іншых непатрэбных рэчаў.

Тады людзі не з'яўляліся залежнымі ад начальнікаў забеспячэння МГД, самі шылі адзёжу па сваіх размерах, без комунальнага аддзела самі пасяляліся ў пячорах, мэблю з растэрміноўкай плацежу не купялі, а агонь здабывалі з крэменя хутчэй чым мы пры дапамозе сучасных запалак.

Менавіта ў той час спаткаліся пры бярвенні перакінутым цераз лясную рэчку баран і цяля. Маладосць заўсёды з'яўляецца ўпартай і самаўпэўненай, таму цяля ні за што не хацели даць дарогу старому барану. Атрымалася, падобна як у нашых аўтобусах і цягніках, дзе моладзь не ўступіць месца старэйшым.

Баран упёрся моцным ілбом у цяля, якое страціўшы роўнавагу ўпала ў ваду.

У гэтым нічога няма здзіўляючага, у наш час і дарослыя быкі часта трацяць роўнавагу.

Кожны мае свой шчаслівы дзень, рэчка аказалася неглыбокай, цяля не ўтапілася, выйшла на бераг і распускаючы ад плачу сліну пабегла да сваёй мамы — каровы са скаргай (тады яшчэ не было аддзелаў скарг).

Карова выслухала цяля, ветліва палізала яго, памахала рагамі і маючы доўгі язык усім звярам расказала пра хуліганства барана.

Праз дзень лес ужо аж гудзеў аб гэтай падзеі і слых дайшоў да ільва.

Леў — дыктатар, па цікавасці прыклікаў барана, агледзеў яго спераду і ззаду, і звяртаючыся да міністра — мядзведзя, сказаў:

— Упартасць гэтага барана — дадатная рыса. Апроч гэтага здаецца, што ён — моцная жывёліна. Бач як ён свае рогі за вушы загнуў, вазьмі гэтага барана да сябе сакратаром.

Не было тады начальнікаў кадр, таму правільнасць меркавання ільва аб баране не было каму спраўдзіць.

Мядзведзь па сваёй натуры гультаяваты, так як і некаторыя людзі, быў здаволен бараном, які з прычыны сваёй упартасці не дапускаў звяроў са скаргамі, а мядзведзю здавалася, што жыхары лесу вельмі здаволены мядзведжымі парадкамі.

Карацей кажучы, быў гэта класічны прыклад адарванасці кіраўніцтва ад мас.

Таму не здзіўляйцеся, дарагія чытачы, калі ў якой-небудзь установе выпадкова сустрэнецеся з бараном. Напэўна ён там яшчэ ад старых часоў застаўся.

Дзядзька Ляваль

Шчырая размова

А ці вы чулі кума?

— Ой чула, куманька, чула.

— Ну і як вы думаеце?

— Ой, куманька, таксама як і вы.

— Я думаю, што з гэтага нічога не будзе.

— Ой, ка-бы вы ведалі, што і мне так здаецца... (к)

„Пакляўся..."

— Чаму заплюшчваеш вочы, калі п'еш гарэлку?
— Я пакляўся, што і глядзець на яе не буду.

Навука

Грамадская думка: — Эх, школьнік ты, школьнік, як табе не сорам, пры нас, старэйшых людзях, курыць...

Школьнік далей спакойна курыць.

Грамадская думка: — Ці вас у школе вучаць курыць? Кінь папяроску, бо паклічу міліцыянера!

Школьнік: — Памалу памалу, вы дзейнічаеце ўстарэлымі метадамі, цяперака-ж дэмакратызацыя. (к)

Пераканаў

Дбалы і гаспадарны дырэктар прамысловага прадпрыемства, які хутка зразумеў наш шлях да соцыялізма, на рабочай нарадзе стараўся пераканаць усіх сабраных, што цяпер паміж работнікамі і інтэлігентамі няма і не можа быць ніякай розніцы...

Адзін работнік устаўшы спытаўся:

— А чаму ні адзін інтэлігент нашага прадпрыемства добраахвотна не хоча ехаць у ПГР-ы капаць бульбу?

Дырэктар вельмі ласкава, махаючы рукамі адказаў:

— Зразумейце-ж мае даражэнькія, што ў апошнім часе наша ўся інтэлігенцыя занята вялікімі справаздачамі... (к)

Ёсць яшчэ і такія

Яму не патрэбна думаць... Усе інструкцыі ён мае ў галаве.

Галоўны рэдактар ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

ЦІ СВЕТ, ЦІ СВІТАЕ

Народны зборнік А. Грынявіча. *Гарманізацыя К. Галкоўскага*

Ці свет, ці світае,
Ці на зоры займае,
Ці мой міленькі, голуб сівенькі,
Коніка сядлае.

Сядлай мілы, каня,
Каня вараненькага,
Прыязджай, мілы, не кідай, мілы,
Мяне маладзеньку!

Ці-ж я не такая,
Як і гэта другая,
Я-й харошая, я-й прыгожая,
Доля-ж нешчасная!

Ой у полі азёрца,
Там плывала вядзёрца,
Ой прыдзі, мілы, дый парадзімся,
Мае мілае сэрца!

АГАФОН АБРОТКА АГІТУЕ

Знаюць Зані, Грышкі, Колі,
Знаюць усе рэбяты ў школе.
Агафончык разважае:
«Няхай усе людзі знаюць».

Наш Абротка абышоў
У вёсцы ўсіх гаспадароў
Казаў: — Зразумейце людзі,
Дбайце ўсе, лягчэй нам будзе.

Не іншаў уступіў і бюра:
— Усім работнікам культуры
Патрэбна, абавязкова,
Незабудзьце роднай мовы.

Быў у вёсцы ў кожным доме,
У гародзе ўсім знаёмым —
Рэбятам, дзяўчынам, цёткам,
Усім прыказу Абротка.

У парку паразмаўляў з дзедкам.
Той, пачуўшы пра газету,
Кажа, падкруціўшы вусы:
— Выпішуць усе беларусы.

— Ужо снежань наступае —
Абротка прыпамінае:
«Ніву» хай на другі год»
Выпіша ўвесь народ.

Орган Беларускага грамадска - культурнага таварыства ў Польшчы Адрас рэдакцыі гор Беласток, вул Маніфесту Ліпцовага 25, тэл 25 89 Умовы падпіскі на 6 месяцаў — 15 зл. 60 гр., на 3 месяцы — 7 зл 80 гр Падпіску прымаюць усе паштовыя ўстановы, пісьманосцы Konto NBP I Oddz. Miejski Nr 102-7-161 w Białymstoku. Prenumeratę za zleceniem wysyłki zagranicę przyjmuje PKWZ „Ruch" Warszawa, Aleje Jerozolimskie 119, tel 8-05-05, konto PKO 1-6-100024 Warszawa. Cena prenumeraty zagranicę: kwartalnie 10,15, półrocznie 20,30, rocznie 40,60. Паліграфічнае прадпрыемства ў Беластоку Т-7-1935